



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 273/2023-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bizoň & Partners, s. r. o., Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava (organizačná zložka Nitra, Farská 31, Nitra), konajúcou prostredníctvom prokuristu Mgr. Michala Bizona, LL.M., proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1ObdoV/5/2021 z 19. októbra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1ObdoV/5/2021 z 19. októbra 2022 **boli porušené** základné práva sťažovateľa na súdu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1ObdoV/5/2021 z 19. októbra 2022 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **796,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. februára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu a zákonného sudcu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“)

uznesením najvyššieho súdu č. k. 1ObdoV/5/2021 z 19. októbra 2022 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Sťažovateľ sa ako žalobca v konaní na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 2Cbi/1/2015 domáhal proti žalovanému ako správcovi úpadcu [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „úpadca“), vylúčenia nehnuteľností zo súpisu majetku konkurznej podstaty úpadcu.

3. Krajský súd rozsudkom č. k. 2Cbi/1/2015-103 z 11. marca 2020 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) uložil žalovanému povinnosť vylúčiť nehnuteľnosti zo súpisu majetku konkurznej podstaty a sťažovateľovi priznal nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu.

4. Na základe podaného odvolania žalovaného najvyšší súd rozhodol rozsudkom č. k. 3Obo/8/2020 z 24. júna 2021 (ďalej len „rozsudok najvyššieho súdu“), ktorým zamietol návrh žalovaného na prerušenie odvolacieho konania, potvrdil rozsudok krajského súdu vo výroku II, III a IV a zároveň sťažovateľovi priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

5. Na základe podaného dovolania najvyšší súd napadnutým rozhodnutím odmietol dovolanie žalovaného proti prvému výroku rozsudku najvyššieho súdu, ktorým bol zamietnutý návrh žalovaného na prerušenie odvolacieho konania, avšak rozsudok najvyššieho súdu v jeho ďalších výrokoch, t. j. II, III a IV a tiež rozsudok krajského súdu zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie krajskému súdu.

6. Napadnuté rozhodnutie záviselo od vyriešenia základnej právnej otázky, a to či porušenie povinnosti podľa § 19a ods. 3 zákona č. 92/1991 Z. z. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby v znení neskorších predpisov (ďalej len „privatizačný zákon“) nadobúdateľom privatizovaného majetku spočívajúcej v použití finančných prostriedkov za privatizovaný majetok na prednostné vysporiadanie záväzkov voči Fondu národného majetku Slovenskej republiky (ďalej ako „fond“) spôsobuje podľa § 19a ods. 4 privatizačného zákona neplatnosť kúpnej zmluvy uzatvorenej v súlade s § 19a ods. 2 privatizačného zákona, ktorou nadobúdateľ privatizovaného majetku predmetné peňažné prostriedky získal. Táto právna otázka bola pred vydaním napadnutého rozhodnutia už vyriešená napr. v uznesení najvyššieho súdu č. k. 2ObdoV/9/2020 z 25. februára 2021, v ktorom však tento súd dospel k inému právnomu záveru. Výklad § 19a privatizačného zákona použitý v uznesení najvyššieho súdu č. k. 2ObdoV/9/2020 z 20. februára 2021 považoval za ústavne udržateľný aj ústavný súd vo svojom uznesení č. k. IV. ÚS 242/2022, bod 58.

7. V preskúvanom konaní teda nastala situácia predpokladaná v § 48 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), t. j. postúpenie veci na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu najvyššieho súdu. V napadnutom rozhodnutí však najvyšší súd dospel k záveru, že tento postup nie je možný, pretože právna úprava CSP nepočíta s možnosťou, že veľkému senátu vec postúpi päťčlenný senát najvyššieho súdu. Absenciu uvedenej právnej úpravy podľa najvyššieho súdu nie je možné preklenúť ani postupom podľa analógie *legis*, pretože CSP neumožňuje, aby veľký senát najvyššieho súdu rozhodoval v inom zložení, než výslovne upravuje v ustanovení § 48 ods. 2 CSP.

II. Argumentácia sťažovateľa

8. Proti napadnutému uzneseniu podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Postup podľa § 48 ods. 1 CSP je pre najvyšší súd v prípade, ak dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, záväzný a má ústavnoprávny rozmer. Nerešpektovanie tohto postupu predstavuje vo svojich dôsledkoch porušenie čl. 48 ods. 1 ústavy (II. ÚS 332/2018, bod 26, IV. ÚS 273/2021, body 39, 42).

b) Sťažovateľ nesúhlasí s názorom najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí, podľa ktorého v preskúmvanej veci nie je možné kreovať veľký senát a samotná otázka možného zloženia veľkého senátu mala byť vyriešená až po postúpení veci veľkému senátu. Uvedenú medzeru v práve bolo podľa neho možné prekonať analógiou *iuris* v zmysle čl. 4 ods. 2 CSP a vec mohla byť posúdená jedenásťčlenným senátom členov obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu, príp. iným riešením daného stavu, ktoré by vo svojich dôsledkoch nespôsobovalo rezignáciu najvyššieho súdu na svoju úlohu zjednocovať judikatúru.

III. Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Najvyšší súd uviedol, že dovolací päťčlenný senát v odseku 44 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vysvetlil dôvody, pre ktoré dospel k záveru, že predmetnú vec nie je možné postúpiť na rozhodnutie veľkému sedemčlennému senátu obchodno-právneho kolégia s určeným zložením podľa § 48 ods. 2 CSP, na ktorý (v rozhodnom čase) a aj v súčasnosti nadväzuje rozvrh práce najvyššieho súdu. Predmetom diskusie sudkýň obchodno-právneho kolégia na porade 6. októbra 2022 bola vo všeobecnosti aj problematika možnosti predloženia veci na rozhodnutie veľkému senátu podľa § 48 CSP, o ktorej rozhodol najvyšší súd ako odvolací súd v trojčlennom senáte, proti rozhodnutiu ktorého bolo následne podané dovolanie, okrem iného aj podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, ktoré napadlo do päťčlenného dovolacieho senátu. Na uvedenej porade sa dospelo k záveru, že vzhľadom na zákonnú úpravu týkajúcu sa zloženia veľkého senátu v § 48 ods. 2 CSP nie je možné, aby päťčlenný dovolací senát v takýchto prípadoch predložil dovoláciu vec na rozhodnutie veľkému sedemčlennému senátu podľa § 48 CSP. Súčasná legislatívna úprava (§ 48 ods. 2 CSP) platí tak pre obchodno-právne kolégium, ako aj civilné kolégium, a *de facto* počíta len s možnosťou, kedy veľkému senátu, ktorý rozhoduje ako sedemčlenný, postupuje vec na rozhodnutie dovolací senát v trojčlennom zložení.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

10. Žalovaný (ďalej aj „správca úpadcu“) ako zúčastnená osoba poukázal na právne závery vyplývajúce z nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 577/2015-50 z 12. januára 2017 týkajúce sa práva na spravodlivé súdne konanie a zákonného sudcu a následne konštatoval, že sťažovateľ považuje za neústavný procesný postup dovolacieho súdu, ktorým jeho dovolanie po jeho prejednaní

napadnutým uznesením zrušil potvrdzujúci rozsudok najvyššieho súdu, ako aj rozsudok krajského súdu a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

a) Žalovaný poukázal na judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa preskúmania ústavnoprávneho prieskumu zrušujúcich rozhodnutí súdov. Následne poukázal na skutočnosť, že sťažovateľ právomoc ústavného súdu preskúmať napadnuté uznesenie odôvodnil odkazom na bod 39 uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 242/2022 z 10. mája 2022, z ktorého (v súvislosti s právomocou ústavného súdu) cituje: „... *napadnuté uznesenie najvyššieho súdu formuluje kasačne záväzný právny názor na prejednávanú vec*“. Vzhľadom na uvedené považoval správca úpadcu za potrebné vysvetliť súvis tejto veci s vecou vedenou na ústavnom súde pod sp. zn. IV. ÚS 242/2022.

b) Žalovaný konštatoval, že za obzvlášť paradoxnú považuje skutočnosť, že v ním iniciovanom konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 242/2022 bola jeho ústavná sťažnosť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená, no zároveň v bode 53 uznesenia č. k. IV. ÚS 242/2022 z 10. mája 2022 ústavný súd uviedol, že v priebehu ďalšieho konania po rozhodnutí o veci samej správca úpadcu bude opätovne oprávnený iniciovať dovolací prieskum. Ústavný súd pritom v uvedenej veci nepovažoval za arbitrárny výklad § 19a ods. 3 najvyššieho súdu, ktorý nesankcionuje neplatnosťou právne úkony týkajúce sa privatizovaného majetku, ale naopak, sankcionuje neplatnosťou právne úkony a vystavuje právnej neistote osoby, ktoré s privatizovaným majetkom nemajú nič spoločné. V bode 58 svojho uznesenia č. k. IV. ÚS 242/2022 z 10. mája 2022 pritom odkázal správca úpadcu na možnosť opätovne iniciovať dovolací prieskum. Ústavným súdom načrtnutá možnosť opätovného dovolacieho prieskumu však predstavuje podľa správca úpadcu iba „*ilúziu možnosti dosiahnuť spravodlivosť*“. Dôvodom tohto konštatovania sú zákonné limity prípustnosti dovolania upravené v § 421 ods. 1 CSP a pravidlá pridelovania vecí do senátov najvyššieho súdu, keď je už vopred zrejmé, že aj v ďalšom dovolacom prieskume by v predmetnej veci dovolací senát rozhodoval v rovnakom zložení, v akom rozhodoval v konaní sp. zn. 2ObdoV/9/2020, čiže nemal by žiadny dôvod svoje právne závery meniť.

c) Obe rozhodnutia, teda napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ale aj uznesenie najvyššieho súdu, ktoré bolo preskúmané v konaní vedenom pred ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 242/2022, nie sú konečné, pričom odlišne formulujú kasačne záväzný právny názor na vyriešenie rovnakej otázky.

d) Vzhľadom na (zdôrazňujem) vzácne ustálený výklad §19a citovaného zákona, a to nielen už na úrovni krajského súdu ako súdu prvej inštancie, ktorý rozhodoval v celkom 12-tich sporoch (preskúmané konanie bolo vylúčené na samostatné konanie, je teda 13. sporom) vedeným proti správcovi úpadcu (žalovanému) o vylúčenie nehnuteľností z majetku úpadcu, ale aj na úrovni všetkých senátov obchodno-právneho kolégia najvyššieho súdu, sú právne závery vyslovené dovolacím súdom v kasačnom uznesení č. k. 2Obdo V/9/2020 z 25. februára 2021 preskúmanom v konaní pred ústavným súdom sp. zn. IV. ÚS 242/2022 podľa správca úpadcu nesprávne, prekvapivé, t. j. sú závermi predstavujúcimi exces z už ustálenej rozhodovacej praxe.

e) Ústavnú sťažnosť sťažovateľa vyvolala kolízia odlišného právneho posúdenia rovnakej otázky (otázky výkladu §19a privatizačného zákona) dvoma senátmi najvyššieho súdu, ktorých zákonné 5-členné obsadenie je podmienené tým, že 3-členný senát najvyššieho súdu rozhodoval už v odvolacom konaní.

f) V dvoch sporoch o vylúčenie nehnuteľností z konkurznej podstaty, v ktorých je správca úpadcu v pozícii žalovaného, vydali dovolacie senáty „2ObdoV“ a „1ObdoV“ kasačné uznesenie. V uznesení č. k. 2ObdoV/9/2020 z 25. februára 2021 a uznesení č. k. 1ObdoV/5/2021 z 19. októbra 2022 v týchto veciach rozhodujúce dovolacie senáty síce rovnaký skutkový stav správne podriadili pod §19a privatizačného zákona, avšak jeho výklad interpretovali odlišne.

g) Správca úpadcu ako žalovaný v sporoch o vylúčenie nehnuteľností z konkurznej podstaty zásadne nesúhlasí s výkladom §19a citovaného zákona v kasačnom uznesení č. k. 2Obdo V/9/2020 z 25. februára 2021, a postúpenie veci veľkému senátu by preto privítal.

h) Možnosť konštituovania veľkého senátu nad rámec zákonnej úpravy predostretú sťažovateľom naráža nielen na záväznosť jednotlivých ustanovení CSP a zákaz svojvôle, ale aj na praktické problémy (obsadenie obchodnoprávneho kolégia aj tromi sudcami, ktorí rozhodovali v odvolacom konaní, t. j. nevyhnutnosť ich vylúčenia z ďalšieho rozhodovania tejto veci či možnosť poklesu počtu členov obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu po sťažovateľom navrhovaný počet 11 členov veľkého senátu).

i) Ústavný súd v náleze č. k. II. ÚS 796/2016-65 z 22. júna 2017 uviedol, že právomoc všeobecných súdov vykladať zákony nemožno chápať tak, že by boli oprávnené vykladané ustanovenie zákona fakticky „novelizovať“. Išlo by totiž o porušenie ústavného princípu trojdelenia štátnej moci, z ktorého vyplýva, že právomoc meniť zákony patrí Národnej rade Slovenskej republiky ako orgánu zákonodarnej moci, nie teda súdom (bod 58). V uznesení č. k. III. ÚS 388/2018 zo 16. októbra 2018 ústavný súd uviedol, že inštitút analógie je legitímnou metódou aplikácie práva a využíva sa v prípadoch, ak určitý spoločenský vzťah nie je upravený konkrétnym ustanovením príslušného zákona, resp. iného právneho predpisu (analógia legis), resp. ak existuje spoločenský vzťah, na ktorý nepamätá právna norma, ktorá by ho regulovala (analógia iuris). S odkazom na tieto právne závery správca úpadcu konštatoval, že podľa neho prekonať „medzeru v zákone“ dotváraním zákona s odkazom na princíp analógie iuris nie je správne.

j) Právna úprava CSP kritéria prípustnosti dovolania upravila odlišne od predchádzajúcej právnej úpravy Občianskeho súdneho poriadku; nevytvorila však mechanizmus pre konštituovanie veľkého senátu v prípadoch, keď dovolací súd (aj keď už len zriedkavo) rozhoduje v 5-člennom zložení.

k) Následne správca úpadcu poukázal na judikatúru najvyššieho súdu (uznesenie č. k. 3 Cdo 6/2017), ktorá definovala opakovane pojem ustálenej rozhodovacej praxi najvyššieho súdu. Správca úpadcu následne poukázal na bod 46, v ktorom najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí na existenciu ustálenej rozhodovacej praxi na úrovni odvolacích súdov o dotknutej právnej otázke poukázal [pozri. napr. rozhodnutia, ktoré uviedol správca úpadcu ako dovolateľ v dovolaní pod písm. a) až g)]. Právna úprava CSP pri posudzovaní (ne)prípustnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie veci (§ 421 ods. 1 CSP) však považuje za relevantnú len rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Ďalej poukázal na bod 65 napadnutého rozhodnutia, v ktorom najvyšší súd, akceptujúc jeho argumentáciu, uviedol, že v prevažnej väčšine týchto sporov boli excindačné žaloby o vylúčenie nehnuteľností zo súpisu majetku konkurznej podstaty úpadcu zamietnuté z dôvodu, že prevody nehnuteľností úpadcom boli vykonané v rozpore s § 19a ods. 2 a 3 privatizačného zákona (napr. sp. zn. 4Obo/23/2012, 4Obo/66/2012, 2Obo/66/2012, 2Obo/76/2012, 2Obo/6/2013, 3Obo/44/2012 a sp. zn. 1Obo/6/2017). Odchylné rozhodnutie predstavuje rozsudok najvyššieho súdu č. k. 5Obo/44/2013 z 18. septembra 2014, ktorým odvolací súd (v poradí druhým

rozsudkom) potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorým boli súdom prvej inštancie sporné nehnuteľnosti zo súpisu majetku konkurznej podstaty úpadcu vylúčené, pričom použil odlišný výklad než výklad vo veci sp. zn. 2ObdoV/9/2020, avšak zároveň skonštatoval aj splnenie podmienky prednostného použitia odpłaty za predaj privatizovaného majetku na záväzky voči fondu započítaním.

l) V uvádzaných súvislostiach nie je možné spochybňovať, že za ustálenú rozhodovaciu prax sa považujú rozhodnutia najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu, teda rozhodnutia vydané trojčlennými senátmi v dovolaciach konaniach. Rovnako však nie je možné podceňovať ustálenú rozhodovaciu prax tých istých trojčlenných senátov najvyššieho súdu, ktoré ako odvolacie senáty rozhodujú v rovnakom zložení ako senáty dovolacie. Rovnako je potrebné vyzdvihnúť, že mnohé rozhodnutia senátov najvyššieho súdu v odvolaciach konaniach sú zverejnené v Zbierku stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka“) a považujú sa za judikáty. Zastávam preto názor, že konkurenciu odlišných rozhodnutí dvoch dovolacích senátov najvyššieho súdu je možné odstrániť použitím mechanizmu, ktorý platil už pred prijatím právnej úpravy CSP a ktorý je rešpektovaný aj dnes, a to zverejnením jedného z konkurenčných rozhodnutí v zbierke. Vzhľadom na to, že vo veci vylúčenia nehnuteľností z konkurznej podstaty úpadcu rozhodovali a §19a privatizačného zákona posudzovali všetky senáty obchodno-právneho kolégia, k výberu rozhodnutia na publikovanie v zbierke by mali zaujať stanovisko všetci sudcovia obchodno-právneho kolégia najvyššieho súdu.

m) Podľa názoru správcu úpadcu najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí podal výklad sporného §19a zákona, ktorý zohľadňuje nielen gramatický a jazykový, ale aj systematický, logický a teleologický výklad právnej normy aplikovateľný všeobecne, nielen v okolnostiach danej veci. Napadnuté uznesenie navyše nadväzuje na predchádzajúcu ustálenú rozhodovaciu prax a aplikáciu dotknutého ustanovenia zákona všetkými senátmi najvyššieho súdu v odvolaciach konaniach, nie je prekvapivé ani arbitrárne. V napadnutom rozhodnutí sú jasne uvedené dôvody, ktoré mu bránia predložiť vec veľkému senátu, ktoré nie sú svojvoľné. Správca úpadcu vníma napadnuté uznesenie v kontexte predchádzajúcich rozhodnutí najvyššieho súdu ako správne, pričom mechanizmus zverejňovania zásadných rozhodnutí v zbierke môže odstrániť konkurenciu odlišného výkladu §19a privatizačného zákona dvoch dovolacích senátov obchodno-právneho kolégia najvyššieho súdu.

III.3. Replika sťažovateľa:

11. Sťažovateľ vo svojej replike k podaným vyjadreniam uviedol:

a) K vyjadreniu najvyššieho súdu sťažovateľ uviedol, že podľa neho tento súd v podstate na jeho právnu argumentáciu v podanej ústavnej sťažnosti ani nereagoval. Sťažovateľ považuje za potrebné uviesť, že poradu sudcov dotknutého obchodno-právneho kolégia nemožno nahradiť činnosťou veľkého senátu. Sťažovateľ nevidí v § 48 CSP nič, čo by znemožňovalo päťčlennému dovolaciemu senátu postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Sťažovateľ prezentoval viaceré možnosti, ako sa najvyšší súd mohol vysporiadať so vzniknutou situáciou, a uznáva, že jeho úvaha o jedenásťčlennom senáte bola pravdepodobne až príliš kreatívna. Za ústavne akceptovateľné však považuje sedemčlenné zloženie veľkého senátu, kde z postupujúceho senátu „1ObdoV“ mohli byť traja jeho členovia členmi veľkého senátu,

ktorí by boli určení buď náhodným výberom alebo podľa poradia, v akom sú v senáte „1ObdoV“ určení v rozvrhu práce. Naproti tomu rezignovanie na princíp právnej istoty nie je v právnom štáte ústavne akceptovateľným riešením.

b) K doručenému vyjadreniu zúčastnenej osoby sťažovateľ poukázal na jeho protirečivosť, keď najprv zúčastnená osoba poukazuje na to, že sťažovateľ nepovažuje napadnuté uznesenie za svojvoľné a arbitrárne, avšak zároveň poukazuje na skutočnosť, že ústavný súd preskúmava zrušujúce uznesenia iba z výnimočných dôvodov spočívajúcich v závažných pochybeniach súdov blížiacich sa k zmätočnosti.

c) Podľa sťažovateľa poukazom na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2ObdoV/9/2020 z 25. februára 2021 prejavil svoj nesúhlas s právnym posúdením veci v napadnutom uznesení dostatočne. Rozhodnutie o podstatnej otázke v predmetnom konaní patrilo najprv do právomoci veľkého senátu a až potom eventuálne do právomoci ústavného súdu. Už samotné porušenie práva na zákonného sudcu je preto relevantným dôvodom zmätočnosti, ktorý bude neskoro naprávať po právoplatnom skončení veci.

d) Sťažovateľ na podporu správnosti svojej argumentácie poukázal na ustálenú judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej porušenie povinnosti predložiť vec veľkému senátu najvyššieho súdu je porušením § 48 ods. 1 CSP, ako aj čl. 48 ods. 1 prvej vety ústavy. Zároveň sťažovateľ poukázal na to, že zrušujúce uznesenie najvyššieho súdu bolo predmetom prieskumu ústavného súdu napríklad aj v konaniach sp. zn. I. ÚS 75/2021, II. ÚS 277/2021, IV. ÚS 273/2021.

e) Práve rozhodnutie veľkého senátu v tomto prípade pomôže tomu, aby najvyšší súd postupoval vo svojej judikatúre konzistentne a bez prekvapivých rozhodnutí, keďže právny názor veľkého senátu bude potom pre senáty najvyššieho súdu podľa § 48 ods. 3 CSP záväzný.

f) K ostatným argumentom sa sťažovateľ nepovažuje za potrebné osobitne vyjadriť, pretože ide iba o akademické úvahy zúčastnenej osoby. Podľa sťažovateľa je v predmetnej veci irelevantné, či konkurenciu obsahovo odlišných rozhodnutí dvoch dovolacích senátov najvyššieho súdu je možné odstrániť zverejnením jedného z rozhodnutí v zbierke, či nálezom publikovaným v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 52/2021, pretože k tomuto dodnes nedošlo a nič nenasvedčuje tomu, že by sa tak vôbec malo stať.

g) Rovnako argumentáciu týkajúcu sa kreácie veľkého senátu v odvolacom konaní pri abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach nepovažuje za relevantnú v preskúmvanej veci, pretože ide o úplne odlišnú procesnú situáciu.

h) Vzhľadom na uvedené sťažovateľ uviedol, že zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením ním označených práv je založená na jeho tvrdení o nerešpektovaní záväznosti postupu podľa § 48 ods. 1 CSP zo strany senátu najvyššieho súdu rozhodujúceho v predmetnej veci, ktorý mal odlišný právny názor týkajúci sa výkladu § 19a ods. 3a 4 privatizačného zákona od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu. V dôsledku uvedeného postupu malo dôjsť k porušeniu sťažovateľom označených práv. Úlohou ústavného súdu v tomto konaní teda nie je stanoviť, ktorý z hmotnoprávných názorov na výklad § 19a ods. 3 a 4 privatizačného zákona je vecne správny.

13. Predmetom konania v tejto veci je preskúmanie kasačného uznesenia najvyššieho súdu v dovolacom konaní. Ústavný súd v tejto súvislosti považuje za potrebné poznamenať, že opakovane pripustil preskúmanie kasačného rozhodnutia, pokiaľ išlo o rozhodnutie, ktoré je spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do základných práv alebo slobôd sťažovateľa garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (IV. ÚS 195/2010). Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie ústavnej súladnosti procesného postupu najvyššieho súdu, ktorým napriek vedomosti o odlišnom právnom názore vyslovenom už v inom rozhodnutí najvyššieho súdu nepostúpil predmetnú vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu.

14. Ústavný súd už uviedol, že rozhodovanie v zákonom stanovenej formácii najvyššieho súdu patrí do rozsahu základného práva na zákonného sudcu a základného práva na súdnu ochranu: „Za situácie, keď senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, pričom v danej právnej otázke neexistuje v čase rozhodovania stanovisko veľkého senátu... je jeho zákonnou povinnosťou postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Skutočnosť, že existuje publikované stanovisko k danej právnej otázke, ktoré však vychádza z odlišného znenia zákona umožňujúceho (aj) rozdielny výklad, neoprávňuje senát nepostúpiť vec veľkému senátu.“ (právna veta II. ÚS 332/2018).

15. Pri posúdení procesnej situácie v preskúmanom konaní by potencionálne ústavný súd mohol dospieť k záveru o porušení sťažovateľom označených práv (práva na zákonného sudcu, práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie), pokiaľ by následkom nesprávneho procesného postupu najvyššieho súdu nerozhodoval vo veci sťažovateľa zákonný sudca (zákonný senát), preto ústavný súd považoval za potrebné preskúmať napadnuté uznesenie najvyššieho súdu napriek tomu, že nie je rozhodnutím konečným, t. j. konanie v tejto veci pokračuje ďalej na súdoch nižšieho stupňa.

16. Ústavný súd sa najprv oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, v ktorom tento súd ako súd dovolací poukázal na to, že dovolateľ (žalovaný správca konkurznej podstaty) v dovolaní riadne vymedzil a presne sformuloval právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu v preskúmanom prípade (otázku dovolateľ vymedzil nasledovne: „*Vzťahuje sa sankcia neplatnosti právneho úkonu podľa § 19a ods. 4 v spojení s porušením povinnosti podľa § 19a ods. 3 zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby v znení neskorších predpisov na právny úkon – prevod privatizovaného majetku z dlžníka fondu na tretiu osobu alebo až na použitie finančných prostriedkov z kúpnej zmluvy?*“). Najvyšší súd skonštatoval, že právny názor, ku ktorému dospel v preskúmanom konaní, je odlišný od právneho názoru vysloveného v rozhodnutí najvyššieho súdu č. k. 2ObdoV/9/2020 z 25. februára 2021, v dôsledku čoho vznikla procesná situácia predstavujúca prípad predpokladaný v § 48 ods. 1 CSP. Zároveň však najvyšší súd konštatoval, že v tejto veci § 48 CSP nie je možné aplikovať, predovšetkým s prihliadnutím na znenie jeho odseku 2, ktorý s možnosťou postúpenia veci veľkému senátu päťčlenným dovolacím senátom najvyššieho súdu nepočíta. Rešpektujúc princíp zákazu odmietnutia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), ako aj čl. 4 CSP, najvyšší súd dospel k záveru, že prípustnosť dovolania v posudzovanom prípade je možné vyvodiť z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Následne sa najvyšší súd v napadnutom uznesení zaoberal posúdením právnej otázky dovolateľa dôsledným právnym odôvodnením okolností relevantných pre prijatie

odlišného záväzného právneho názoru na dovolateľom predloženú právnu otázku, ktorý bol v konkurencii s právnym názorom prezentovaným v uznesení odvolacieho súdu.

17. Z odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu je podľa ústavného súdu celkom zrejmé, že najvyšší súd si v preskúmvanej veci uvedomoval potrebu realizácie svojej úlohy zjednocovateľa rozpornej judikatúry vzťahujúcej sa na identické prípady v záujme naplnenia princípu právnej istoty, ale rovnako tak si bol vedomý zákonného postupu stanoveného pre takéto procesné situácie zákonodarcom v § 48 CSP.

18. V tejto súvislosti možno poznamenať, že jeho pozornosti ušlo, že identický právny názor, ktorý v preskúmvanej veci zaujal v napadnutom uznesení najvyšší súd, bol preskúmaný aj uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 185/2021 z 30. marca 2021 (predmetom tohto konania bolo preskúmanie uznesenia najvyššieho súdu č. k. 1 ObdoV 13/2019 z 24. septembra 2020 v znení neskoršieho opravného uznesenia), ktorým bola ústavná sťažnosť sťažovateľov odmietnutá ako zjavne neopodstatnená. Právny názor, na ktorý sa sťažovateľ ako dovolateľ odvoláva, prezentovaný uznesením najvyššieho súdu č. k. 2 ObdoV 9/2020 z 25. februára 2021, bol predmetom prieskumu v konaní pred ústavným súdom, v ktorom ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 242/2022 z 10. mája 2022 podanú ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Z obsahu uvedených rozhodnutí ústavného súdu teda vyplýva, že ústavný súd považoval za ústavne akceptovateľné oba právne názory najvyššieho súdu na výklad § 19a ods. 3 a 4 privatizačného zákona prezentované v týchto konaniach napadnutými rozhodnutiami dovolacieho súdu. Zároveň však tieto rozhodnutia preukazujú jednoznačne nejednotnosť rozhodovania najvyššieho súdu o tej istej právnej otázke už v období pred prijatím napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

19. V preskúmvanej veci zvolený procesný postup najvyšší súd odôvodnil odvolaním sa na znenie § 48 ods. 2 CSP, poukazujúc na nemožnosť postúpiť vec veľkému senátu päťčlenným senátom najvyššieho súdu s prihliadnutím na jeho zákonné zloženie stanovené v tomto ustanovení.

20. Podstatnou pre rozhodnutie v tejto veci bola teda otázka, či procesný postup najvyššieho súdu, v dôsledku ktorého predmetná vec nebola postúpená na rozhodnutie veľkému senátu, napriek existencii odlišného právneho názoru o tej istej otázke vysloveného už v inom rozhodnutí najvyššieho súdu, možno považovať za ústavne súladný. Negatívna odpoveď na túto otázku by znamenala, že v predmetnej veci nerozhodoval zákonný senát, čo vo svojich dôsledkoch vedie k porušeniu práva na zákonného sudcu, ako aj práva na súdnu ochranu, resp. spravodlivé súdne konanie.

21. Ústavný súd v súvislosti so svojím právnym nazeraním na veľký senát z pohľadu inštitucionálneho, ako aj z pohľadu realizácie subjektívnych ústavných práv sťažovateľa odkazuje plne na svoje právne závery uvedené v rozhodnutí č. k. III. ÚS 46/2020 z 30. marca 2021, ktoré sú aktuálne aj v preskúmvanom prípade. Práve v spomínanom rozhodnutí ústavný súd vyslovil, že konštruovanie mechanizmu veľkého senátu nie je bezdôvodné, naopak, dôvodov, pre ktoré zákon ukladá zjednocovanie veľkému senátu, je viacero. Podstatnou vlastnosťou veľkého senátu je jeho zloženie z väčšieho počtu sudcov z viacerých senátov súdu. Veľký senát tak môže pri rozhodovaní zúročiť názory a znalosti viacerých sudcov a zároveň zastúpením väčšieho počtu sudcov reprezentuje názor väčšej časti súdu, než je len jeden „obyčajný“ trojčlenný či päťčlenný senát. V dôsledku toho rozhodnutia veľkého senátu zabezpečujú určitú kontinuitu

a stabilitu v rozhodovaní celého súdu. Druhou, nepochybne nie menej významnou vlastnosťou veľkého senátu, je väčšia transparentnosť zmien v judikatúre. No a napokon rozhodovanie vo veľkom senáte prináša do procesu zjednocovania väčšiu mieru diskusie o právnom probléme, ako to vyplýva z § 48 ods. 1 poslednej vety a ods. 4 CSP (porovnaj Kadlec, O. Role veľkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. s. 204 – 209).

22. V bode 36 nálezu č. k. III. ÚS 46/2020 z 30. marca 2021 ústavný súd vyslovil, že v ustanoveniach CSP nie je výslovne uvedené, že účastník dovolacieho konania má subjektívne právo na rozhodnutie prijaté veľkým senátom. No ústavný súd pripomína, že vo všeobecnosti nie každá inštitucionálna povinnosť orgánov moci má koreláciu v subjektívnych právach jednotlivcov. Na druhej strane zo skutočnosti, že sa dá s vysokou mierou určitosti objektívne stanoviť, že určitý právny názor je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, v spojení so skutočnosťou, že právny názor sa bezprostredne týka právnej pozície účastníka konania a že o veci má rozhodnúť súd odlišne obsadený súd (veľký senát), vyplýva, že dovolateľ má na základe § 48 ods. 1 CSP subjektívne právo na rozhodnutie veľkým senátom. Pod objektivitou má ústavný súd na mysli to, že v množine rozhodnutí najvyššieho súdu je možné pomerne spoľahlivo určiť, či bolo v minulosti prijaté odlišné rozhodnutie. Diskrécia trojčlenného senátu je v tomto smere limitovaná.

23. Z uvedeného teda vyplýva požiadavka, aby najvyšší súd výkladom a následnou aplikáciou § 48 CSP v celom rozsahu rešpektoval právo sťažovateľa na zákonného sudcu i jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy (čl. 38 ods. 1 listiny) a čl. 6 ods. 1 dohovoru, predovšetkým podstatu a zmysel týchto práv, t. j. tak, aby jeho prostredníctvom bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov sťažovateľa vrátane jeho práva na rozhodnutie prijaté veľkým senátom. V tejto súvislosti je podstatné a určujúce to, že v dovolacom konaní sa rozhoduje predovšetkým o právach a povinnostiach nielen dovolateľa, ale aj druhej strany sporu – sťažovateľa, pričom procesné práva priznané CSP nemožno odňať jeho formalistickým či reštriktívnym výkladom.

24. Podľa § 48 ods. 1 CSP ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor.

25. Podľa § 48 ods. 2 CSP veľký senát sa skladá z predsedu senátu a šiestich sudcov. Predsedom veľkého senátu je predseda príslušného kolégia najvyššieho súdu. Členmi veľkého senátu sú sudcovia senátu najvyššieho súdu, ktorý vec postúpil veľkému senátu podľa odseku 1, a traja sudcovia tohto kolégia určení rozvrhom práce najvyššieho súdu.

26. Výklad § 48 ods. 2 CSP, ktorý v danom prípade aplikoval najvyšší súd, znamená odopretie subjektívneho práva na postúpenie veci na rozhodnutie veľkému senátu sťažovateľovi v postavení dovolateľa napriek tomu, že v predmetnej veci bola existencia dvoch konkurujúcich si odlišných názorov senátov najvyššieho súdu splnená. Vo svojich dôsledkoch by takýto výklad viedol k nerealizovateľnosti dotknutého subjektívneho práva vo všetkých prípadoch, v ktorých je vzhľadom na predmet týchto konaní najvyššiemu súdu zverená právomoc rozhodovať ako súdu odvolaciemu na druhom stupni.

27. Ústavný súd v tejto súvislosti považuje za potrebné poukázať tiež na svoj ustálený právny názor, podľa ktorého zo zásady ústavne konformného výkladu vyplýva aj požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú preto povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, m. m. tiež IV. ÚS 96/07, IV. ÚS 95/08, III. ÚS 79/2010).

28. Z gramatického znenia ustanovenia § 48 ods. 1 CSP nie je možné vyvodit' obmedzenie počtu členov senátu najvyššieho súdu, ktorý je oprávnený za splnenia podmienky existencie dvoch konkurujúcich si názorov postúpiť vec veľkému senátu. V odseku druhom dotknutého § 48 CSP je číslkou traja určený počet členov kolégia určených rozvrhom práce najvyššieho súdu na rozhodovanie vo veľkom senáte. V spojení s § 48 ods. 2 prvou vetou, ktorá určuje celkový počet sudcov veľkého senátu na sedem (predseda a šiesti sudcovia), je však zrejmé, že členmi veľkého senátu môžu byť len traja sudcovia dovolacieho senátu najvyššieho súdu, ktorému bola predmetná vec na rozhodnutie pridelená. Z tejto skutočnosti zrejme vychádzal v preskúmvanej veci konajúci senát najvyššieho súdu pri svojom reštriktívnom výklade § 48 ods. 2 CSP.

29. V záujme rešpektu k základným právam a slobodám je vecou najvyššieho súdu, nevylučujúc ani aktiváciu čl. 4 ods. 2 CSP o dotváraní chýbajúcej právnej úpravy, aby sa vec veľkému senátu predložila. Ústavný súd bez ambície vstupovať najvyššiemu súdu do výberu efektívneho riešenia a len v rovine *obiter dicta* poznamenáva, že z dotknutého ustanovenia CSP sa nejaví ako nemožné vyvodit', že členmi veľkého senátu nevyhnutne nemusia byť všetci členovia postupujúceho senátu najvyššieho súdu, ktorému bola predmetná vec pridelená na rozhodnutie a ktorý predmetnú vec postupuje. V tejto súvislosti sa ako dôležitá javí predovšetkým skutočnosť, že traja sudcovia v päťčlennom senáte predstavujú vždy názorovú väčšinu, ktorá je rozhodujúca pre prijatie rozhodnutia nielen v jeho výroku, ale i v právnej argumentácii, ktorou je tento výrok odôvodnený. Za ústavne konformný možno podľa ústavného súdu považovať výklad, podľa ktorého v prípade päťčlenného dovolacieho senátu, ktorý postupuje vec veľkému senátu, sa členmi veľkého senátu stanú traja jeho členovia predstavujúci názorovú väčšinu v tomto senáte. Uvedený výklad rešpektuje zmysel a podstatu právnej úpravy veľkého senátu a zároveň garantuje realizáciu subjektívneho práva strany konania v dovolacom konaní.

30. V konkrétnych okolnostiach prípadu, z ktorých vyplýva jednoznačne existencia rozdielnej judikatúry v identických veciach, podľa ústavného súdu nemožno pripustiť, aby najvyšší súd ako súd dovolací neakceptoval zákonný postup stanovený CSP práve pre takéto procesné situácie v dôsledku reštriktívneho výkladu uvedeného ustanovenia. V dôsledku uvedeného výkladu ustanovenia § 48 CSP najvyšší súd svojím procesným postupom nerešpektoval právomoc veľkého senátu rozhodnúť v predmetnej veci, t. j. nerešpektoval zmysel uvedeného ustanovenia, ako ani úlohu najvyššieho súdu ako zjednocovateľa judikatúry, ktorá je úzko prepojená s princípom právnej istoty ako jedným zo základných princípov právneho štátu.

31. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že v konkrétnych okolnostiach prípadu reštriktívna interpretácia § 48 CSP uplatnená najvyšším súdom vo vzťahu k procesnému postupu pri postúpení veci veľkému senátu nie je vzhľadom na požiadavku rešpektovania garancií práva

na zákonného sudcu, ako aj práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie z ústavného hľadiska akceptovateľná. V preskúmvanej veci teda neexistoval dôvod na jej nepostúpenie na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu, a preto ústavný súd konštatuje, že procesný postup najvyššieho súdu v preskúmvanom konaní nebol v súlade s ústavou, listinou a dohovorom a došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 (čl. 38 ods. 1 listiny) a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu. V závere však opätovne považuje za potrebné ústavný súd osobitne zdôrazniť, že predmetom prieskumu ústavného súdu v tomto konaní nebola otázka ústavnej súladnosti a správnosti výkladu ustanovenia § 19a ods. 3a 4 privatizačného zákona, t. j. právneho názoru, ktorý senát najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí prijal.

32. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a vrátenie veci najvyššiemu súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

33. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 796,28 eur.

34. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3 vyhlášky) Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku najvyššieho súdu), ku ktorým je potrebné pripočítať 20 % daň z pridanej hodnoty (663,57 +132,71).

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. októbra 2023

Robert Šorl
predseda senátu